

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

В. М. Тertiшник

КРИМІНАЛЬНО- ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Підручник

*10-те видання,
доповнене і перероблене*

КИЇВ • АЛЕРТА • 2023

УДК 343.13(477)(075)
Т 35

Затверджено

*Міністерством освіти і науки України (лист №14/18.2-115).
Новітнє видання на основі змін в Конституції України 2016 року
та змін і доповнень КПК України станом на 1 січня 2023 року .*

Рецензенти:

Шемшученко Ю. С. – академік НАН України, доктор юридичних наук, професор, директор Інституту держави і права НАН України;

Корнієнко М. В. – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, лауреат державної премії України в галузі науки і техніки.

Тертишник В. М.

Т 35 Кримінально-процесуальне право України: Підручник.
10-те вид., доповн. і перероб. Київ: Алерта, 2023. 698 с.

ISBN 978-617-566-771-2

Пропонований підручник являє собою коротку редакцію курсу кримінально-процесуального права, підготовленого з урахуванням сучасних законодавчих та інших нормативних актів станом на 22 квітня 2023 року.

У підручнику з урахуванням останніх законодавчих новел в лаконічній формі викладені основні положення курсу «Кримінальний процес України», розкриті проблемні питання застосування кримінально-процесуального законодавства.

Належної уваги надано розгляду питань верховенства права та інших принципів кримінального процесу, удосконалення статусу слідчих та детективів, проблем доказового права, провадження слідчих та негласних слідчих (розшукових) дій, проблем забезпечення справедливого правосуддя.

Підручник орієнтований на підготовку студентів правничих вузів до іспитів та ЗНО, буде слушним помічником для вивчення основ кримінально-процесуальної науки.

УДК 343.13(477)(075)

ISBN 978-617-566-771-2

© Тертишник В. М. , 2023,
© Видавництво «Алерта», 2023

ЗМІСТ

ГЛАВА 1.

ПОНЯТТЯ І СУТНІСТЬ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

§ 1. Поняття кримінального процесу	5
§ 2. Кримінально-процесуальне право: поняття, структура, джерела, чинність у просторі та часі.....	9
§ 3. Стадії кримінального процесу	15
§ 4. Процесуальні строки та судові витрати.....	22
§ 5 Співвідношення науки кримінально-процесуального права з іншими галузями права і юридичними дисциплінами	25
Нормативні Акти.....	29
Література	30

ГЛАВА 2.

ЗАСАДИ І ПРИНЦИПИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

§ 1. Поняття, значення і система засад та принципів кримінального процесу.....	32
§ 2. Верховенство права та законність у кримінальному процесі.....	37
§ 3. Забезпечення недоторканності сфери приватного життя та житла людини, таємниці спілкування (листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції)	42
§ 4. Захист честі, гідності та ділової репутації особи	50
§ 5. Презумпція невинуватості обвинуваченого, презумпція добропорядності людини та інститут реабілітації.....	51
§ 6. Забезпечення права на захист	59
§ 7. Сутність і зміст інших принципів кримінального процесу	63
Нормативні акти	83
Література	84

ГЛАВА 3.

УЧАСНИКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

§ 1. Поняття й система учасників кримінального процесу	86
§ 2. Особи, які ведуть кримінально-процесуальне провадження.....	88
§ 2.1. Слідчий, керівник слідчого підрозділу, оперативні підрозділи та дізнавачі.....	88
§ 2.2. Прокурор.....	99
§ 2.3. Слідчий суддя	103
§ 2.4. Суд	105

§ 3. Особи, які мають та відстоюють у кримінальному процесі свої інтереси	112
§ 3.1. Потерпілий, цивільний позивач та цивільний відповідач	112
§ 3.2. Підозрюваний, обвинувачений (підсудний), засуджений та виправданий	125
§ 4. Учасники процесу, які відстоюють інтереси інших осіб	133
§ 4.1. Захисник у кримінальному процесі.....	133
§ 4.2. Представники потерпілого, цивільного позивача та інших учасників процесу	150
§ 5. Особи, які сприяють кримінальному процесу і здійсненню правосуддя	153
§ 5.1 Свідок	153
§ 5.2 Експерт і спеціаліст	161
§ 5.3. Інші учасники кримінального провадження, що сприяють правосуддю	167
§ 6. Забезпечення безпеки учасників кримінального процесу	173
Нормативні акти	179
Література	181

ГЛАВА 4. ДОКАЗИ ТА ДОКАЗУВАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

§ 1. Предмет та межі доказування	183
§ 2. Поняття і класифікація доказів. Належність до справи, допустимість та достовірність доказів.....	194
§ 3. Види доказів та їх особливості	205
§ 4. Процес доказування	226
Нормативні акти	232
Література	234

ГЛАВА 5. ПРОЦЕСУАЛЬНА ФОРМА ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ

§ 1. Процесуальна форма кримінального провадження	236
§ 2. Фіксування кримінального провадження: сенс, засоби та форми..	239
§ 3. Процесуальні документи: види, зміст, структура і логіка.....	244
§ 4. Мова і стиль процесуальних документів	257
Нормативні акти	264
Література	264

ГЛАВА 6.	
ВІДНОВЛЕННЯ ПОРУШЕНИХ	
ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	
§ 1. Компенсація моральної шкоди в кримінальному процесі.....	266
§ 2. Захист права власності. Цивільний позов та засоби його забезпечення	271
§ 3. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю	276
Нормативні акти	286
Література	287

ГЛАВА 7.	
ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	
§ 1. Поняття, види і загальні підстави застосування заходів забезпечення кримінального провадження.....	289
§ 2. Запобіжні заходи: поняття, система, характеристика та підстави і умови застосування.....	299
§ 3. Застава.....	306
§ 4. Домашній арешт.....	309
§ 5. Затримання особи	314
§ 6. Тримання під вартою (арешт)	322
Нормативні акти	335
Література	336

ГЛАВА 8.	
ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ:	
ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ, ФОРМИ ТА ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	
§ 1. Поняття, форми та загальні положення досудового розслідування	338
§ 2. Підслідність кримінальних проваджень	344
§ 3. Координація і взаємодія слідчих, детективів, оперативних та інших підрозділів правоохоронних органів	350
Нормативні акти	356
Література	357

ГЛАВА 9.	
ПРАВНИЧА ДОПОМОГА ТА ЗАХИСТ	
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	
§ 1. Правнича допомога в кримінальному процесі.....	359
§ 2. Захист в кримінальному процесі	365

Нормативні акти	375
Література	376

ГЛАВА 10. СЛІДЧІ ДІЇ

§ 1. Поняття і система слідчих дій	379
§ 2. Слідчий огляд	385
§ 3. Освідування	393
§ 4. Допит	396
§ 5. Пред'явлення для впізнання	410
§ 6. Обшук	416
§ 7. Слідчий експеримент	427
§ 8. Експертиза та отримання зразків для її проведення	432
§ 9. Зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису	441
§ 10. Негласні слідчі (розшукові) дії	444
§ 10.1. Система негласних слідчих (розшукових) дій та підстави і загальні умови їх провадження	444
§ 10.2. Накладення арешту, огляд і виїмка кореспонденції	447
§ 10.3. Спостереження та аудіо-, відеоконтроль особи і місця	450
§ 10.4. Зняття інформації з електронних комунікаційних мереж	455
§ 10.5. Зняття інформації з електронних інформаційних систем	460
§ 10.6. Установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу)	465
§ 10.7. Моніторинг банківських рахунків	468
§ 10.8. Контроль за вчиненням злочину та інші пізнавальні заходи у сфері протидії злочинності	471
Нормативні акти	478
Література	480

ГЛАВА 11. ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ

§ 1. Поняття та підстави повідомлення про підозру	482
§ 2. Зміст та значення повідомлення про підозру	486
§ 3. Вручення письмового повідомлення про підозру	488
Нормативні акти	491
Література	491

ГЛАВА 12.

ЗУПИНЕННЯ ТА ЗАКІНЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ

§ 1. Зупинення досудового розслідування. Розшук підозрюваного	493
§ 2. Закінчення досудового розслідування у формі закриття кримінального провадження та звернення до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності	496
§ 3. Закінчення досудового розслідування складанням обвинувального акта	511
Нормативні акти	517
Література	517

ГЛАВА 13.

ПІДСУДНІСТЬ ТА ПІДГОТОВЧЕ ПРОВАДЖЕННЯ

§ 1. Підсудність	518
§ 2. Підготовче провадження	519
Нормативні акти	523
Література	523

ГЛАВА 14.

СУДОВИЙ РОЗГЛЯД І ПОСТАНОВЛЕННЯ ВИРОКУ

§ 1. Судовий розгляд: сутність, завдання, значення і межі	524
§ 2. Підготовка до розгляду кримінальної справи	528
§ 3. Судовий розгляд. Судове слідство	530
§ 4. Судові дебати та останнє слово підсудного	543
§ 5. Вирок та звернення його до виконання	555
§ 6. Суд присяжних	566
Нормативні акти	570
Література	571

ГЛАВА 15.

СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ

З ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ

§ 1. Апеляційне провадження	573
§ 2. Касаційне провадження	581
§ 3. Провадження за нововиявленими або виключними обставинами	586
Нормативні акти	594
Література	595

ГЛАВА 16. ОСОБЛИВІ ФОРМИ, ПОРЯДКИ І РЕЖИМИ ПРОВАДЖЕННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

§ 1. Провадження на підставі угод	596
§ 2. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення	604
§ 3. Провадження щодо кримінальних проступків	605
§ 4. Спеціальне досудове розслідування (in absentia).....	615
§ 5. Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції	616
§ 6. Особливості кримінального провадження щодо осіб зі статусом недоторканності, адвокатів та посадових осіб, щодо яких передбачений підвищений ступінь захисту	619
§ 7. Особливості провадження у справах про злочини неповнолітніх .	625
§ 8. Особливості провадження по застосуванню примусових заходів медичного характеру	632
§ 9. Особливості розслідування та судового розгляду у провадженні, яке містить відомості, що становлять державну таємницю	638
§ 10. Кримінальне провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.....	640
§ 11. Кримінальне провадження щодо діяння, кримінальна протиправність якого була встановлена законом, що втратив чинність.....	642
Нормативні акти	644
Література	644

ГЛАВА 17. ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ

§ 1. Суть, зміст і значення стадії виконання судових рішень	646
§ 2. Звернення вироку до виконання та розв'язання інших питань у стадії виконання судових рішень.....	648
§ 3. Особливості процесуального порядку вирішення питань, пов'язаних з виконанням судових рішень	654
§ 4. Виконання рішень Європейського Суду з прав людини.....	656
Нормативні акти	658
Література	659

ГЛАВА 18.
МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО
У СФЕРІ ПРАВОСУДДЯ

§ 1. Поняття, форми та правові засади міжнародного співробітництва у сфері правосуддя	660
§ 2. Взаємодопомога держав у сфері кримінального судочинства.....	665
§ 3. Екстрадиція.....	679
§ 4. Особливості співробітництва з Міжнародним кримінальним судом.....	685
Нормативні акти	688
Література	689

Навчальне видання

В. М. Тertiшник

КРИМІНАЛЬНО- ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Підручник

10-те видання

Відповідальний за випуск
Комп'ютерна верстка
Обкладинка

О. В. Діордійчук
Д. М. Алексєєв
В. С. Жиборовський

Підписано до друку 08.05.2023 р. Формат 60 x 84 ¹/₁₆.
Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Друк офсетний. Умовн.-друк. арк. 40,57.

Видавництво «Алерта»

04210, м. Київ, а/с 112.

Тел.: (044) 223-15-25, (099) 607-97-62.

Е-mail: alerta.pravovaednist@gmail.com, веб-сайт: alerta.kiev.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 788 від 29.01.2002